

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นพื้นฐานอันสำคัญอย่างยิ่งสำหรับความเจริญของสังคมและประเทศชาติ ในปัจจุบันนี้สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และวิทยาการก็ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิทยาการ นอกจากนั้นการทวีจำนวนประชากรก็เป็นแรงผลักดันทำให้การจัดการศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่ และใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

นโยบายและการวางแผนการศึกษาของชาติย่อมแปรเปลี่ยนและพัฒนาไปตามยุคสมัย การจัดการศึกษาของไทยในสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นการจัดการศึกษาที่ยังไม่มีระบบแน่นอน สถานที่เรียนส่วนใหญ่อยู่ตามวัง วัด สำนัก สถานสอนศาสนา หรือครอบครัว การจัดการศึกษาก็เป็นไปเพื่อกล่อมเกลาจิตใจ เพื่อประกอบอาชีพ เพื่อมีวิชาและเพื่อความรู้ภาษาหนังสือ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง คือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา แนวความคิดในการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปเพราะอิทธิพลของตะวันตกที่แผ่เข้ามา ประกอบทั้งมีการเปลี่ยนแปลงฐานะของคนไทย ได้แก่ การเลิกทาส การเลิกระบบศักดินา และความจำเป็นเร่งด่วนในการต้องการคนเข้ารับราชการ ทำให้มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบในรูปแบบของโรงเรียนขึ้น และเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาอันก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย เพราะเป็นการปฏิรูปการศึกษาทั้งหลักการ ระบบ และกระบวนการ ทั้งยังต้องปฏิรูประบบและโครงสร้างอื่น ๆ ในสังคมให้เกื้อกูลกันด้วย

เกี่ยวกับแนวการปฏิรูปการศึกษา คณะกรรมการวางแผนเพื่อปฏิรูปการศึกษา (2518 : ๕) ได้พยายามหาข้อสรุปเพื่อตอบปัญหา 4 ประการ คือ ๑) การศึกษาที่พึงประสงค์

คืออะไร จะจัดการศึกษาเพื่ออะไร จะจัดการศึกษาเพื่อใคร และจะจัดการศึกษา
อย่างไร และสรุปได้ว่า

การศึกษาที่พึงประสงค์จะต้องเป็นการศึกษาที่เสริมสร้างความรู้ ความคิด
ทักษะ และทัศนคติให้คนไทยรู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เขาใจสังคมและ
สิ่งแวดล้อมที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ แล้วนำความรู้ความเข้าใจมาไขว่คว้าปัญหา
และเสริมสร้างชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น โดยกลมกลืนกับธรรมชาติ

ในการจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ดังกล่าว เกี่ยวกับกระบวนการ
การเรียนรู้ คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (2518: 136) ได้เสนอ
การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนหลายประการ ประการหนึ่งก็คือ "การใช้นวัตกรรมทาง
การศึกษาทั้งที่เป็นวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่จะสำเร็จได้นั้น จะต้องสอดคล้องเป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกันกับกระบวนการเรียนการสอน" และนอกจากนั้น ระเบียบวิธี ภาวิไล (2518:
172) ก็ได้เสนอความคิดไว้ว่า

รัฐจะต้องระดมเลือกทรัพยากรเท่าที่จะหามาได้นำมาใช้ และจะต้องหาวิธี
การจัดให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด การที่จะทำเช่นนี้ได้ก็จำเป็นต้องมีการสมควรถือ
จะต่อนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาเข้ามาใช้ ทั้งนี้จำเป็นจะต้อง
เลือกสรรเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของการศึกษา
ของเราเองจึงจะได้รับประโยชน์อันประสงค์

ต่อมาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้แผนการศึกษา
แห่งชาติ พุทธศักราช 2520 กำหนดระบบโรงเรียนเป็นแบบ 6 : 3 : 3 คือ
ประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี
การประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้นับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญยิ่ง
และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการก็ได้
ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา 2 ฉบับ คือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช
2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 จากการเปลี่ยนแปลง
หลักสูตรมัธยมศึกษาครั้งนี้ จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์ เนื้อหา
วิธีสอน และวิธีวัดผลก็ต้องเปลี่ยนตามให้สอดคล้องกันไป พฤศจิกายน การเรียนวิชา
ภาษาไทยก็เปลี่ยนไปเช่นกัน ระเบียบ นาคทรพ (2524: 4-5) ได้ให้แนวทาง

ไว้ว่า "นักเรียนจะต้องรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองให้มาก ครูอาจารย์ก็จะเปลี่ยนแปลงบทบาทเป็นผู้ช่วยผู้แนะนำนักเรียน" และโคเสนอแนวปฏิบัติแก่ครูภาษาไทยไว้สั้น ๆ ว่า "อ่านคู่มือครู คู่มือพื้นฐานนักเรียน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นำให้ฝึกฝน วัตถุประสงค์และพัฒนา" ทั้งนี้เพราะหนังสือเรียนภาษาไทยที่จัดทำไว้สำหรับวิชาบังคับเปลี่ยนแปลงไป มีลักษณะเป็นหนังสือที่ผู้เรียนจะศึกษาด้วยตนเองได้ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งต้องอาศัยความช่วยเหลือของครู เมื่อเป็นเช่นนี้ พฤติกรรมของครูก็ต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยครูจะไม่ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในการอธิบาย แต่จะอธิบายเฉพาะที่เป็นประเด็นสำคัญ นอกจากนั้น พฤติกรรมทั้งของครูและนักเรียน ก็ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับลักษณะของบทเรียนและศักยภาพของนักเรียน การเปลี่ยนแปลงดังที่ได้กล่าวมานี้ วารินทร์ รัศมีพรหม (2524: 116) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

ทำอย่างไรจึงจะปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ซึ่งเรียกกันอย่างแพร่หลายว่าเทคโนโลยีทางการศึกษานั้นจึงเป็นที่กล่าวถึงกัน และปัจจุบันนี้มีนักการศึกษาพยายามแนะนำวิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ ให้แก่ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน . . . เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ในเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2523 ซึ่งเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้ตรงตามจุดประสงค์ เกี่ยวกับวิธีการสอนนั้น ได้มีแนวการพิจารณาประการหนึ่งคือ "การนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน เช่น แบบเรียนสำเร็จรูป การสอนเป็นคณะ ฯลฯ" (กองการมัธยมศึกษา 2523: 21)

จะเห็นได้ว่านวัตกรรมทางการศึกษาได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอนนับตั้งแต่มีการปฏิรูปการศึกษาเป็นต้นมาจนถึงมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมัธยมศึกษา ซึ่งวินา วโรตมะวิชญ (2521: 45) ได้กล่าวไว้ว่า "หลักสูตรใหม่ซึ่งพยายามเปลี่ยนแปลงเนื้อหาและวิธีสอนของครู โดยเฉพาะวิธีสอนโดยการเปลี่ยนจากการที่ครูเป็นผู้ให้ . . . ความรู้เพียงฝ่ายเดียว มาเป็นเพียงผู้จัดประสบการณ์เรียนให้กับเด็ก และให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง" การที่จะสอนให้เด็กมีความสามารถมากกว่าความรู้ ให้รู้จักกลวิธีและทักษะ จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องรู้จักนวัตกรรมการ

การเรียนการสอนมาใช้ เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จ ครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูภาษาไทย เพราะจะพบว่า "ความบกพร่องในการสอนภาษาไทยที่สำคัญที่สุดคือการขาดความเอาใจใส่และความพยายามในอันที่จะค้นหาวิธีสอนที่ได้ผล และการผลิตวัสดุอุปกรณ์ไม่ก้าวหน้า" (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ 2520: 4) และนอกจากนั้น สุชาติ วงศ์สุวรรณ (2525: 102) ก็ยังพบว่า

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงแยกสอนแต่พยายามสอนให้สัมพันธ์กัน โดยพิจารณาจากเนื้อหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และครูผู้สอนยังไม่มีความมั่นใจว่าจะสามารถสอนโดยสัมพันธ์ทักษะใดอย่างถูกต้องครบถ้วน ทั้งนี้เพราะว่าขาดคู่มือครู ขาดอุปกรณ์ และขาดแหล่งวิทยากร บุคลากร

และเนื่องจาก "ครูส่วนใหญ่ยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน" (สุวรรณา โชติสุกานต์ 2523: 2)

การเปลี่ยนแปลงทางการเรียนการสอนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูมีส่วนร่วมด้วยในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง สุมิตร คุณานุกร (2523: 248) กล่าวไว้ว่า "ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำนโยบายการเปลี่ยนแปลงไปปฏิบัติให้เกิดผล หากครูไม่ให้การยอมรับและให้ความร่วมมือแล้วการเปลี่ยนแปลงก็ไม่อาจจะเกิดขึ้นได้"

เมื่อครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำนวัตกรรมการเรียนการสอนไปใช้ ดังนั้นการที่ครูจะยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนหรือไม่นั้นย่อมเป็นที่น่าสนใจว่า ครูจะมีการยอมรับแตกต่างกันไปหรือไม่ตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการสอนภาษาไทย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาตามตัวแปรดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 และ 8

2. เพื่อเปรียบเทียบการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทย
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 และ 8 ที่มีเพศ วุฒิการศึกษา และ
ประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยแตกต่างกัน

สมมติฐานของการวิจัย

1. การยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยหญิงและ
ครูภาษาไทยชายมีความแตกต่างกัน
2. การยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยที่มีวุฒิการศึกษา
ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี กับครูภาษาไทยที่มีวุฒิศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีความ
แตกต่างกัน
3. การยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์
ในการสอนภาษาไทยมาก และครูภาษาไทยที่มีประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยน้อย
มีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทย
17 ประเภท ได้แก่ การสอนแบบทักษะสัมพันธ์ การสอนแบบเก้าขั้นของกานเย
(Gagne') การสอนเป็นรายบุคคล การสอนแบบศูนย์การเรียน การสอนเป็นคณะ
การสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรม การสอนโดยใช้บทเรียนโมดูล ระบบโรงเรียน
ไม่แบ่งชั้น การสอนแบบบูรณาการ การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง การสอนแบบ
กลุ่มสัมพันธ์ การสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนโดยให้นักเรียนที่เรียนดีช่วยสอน
นักเรียนที่เรียนช้า การแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามวิชาที่เลือกตามความถนัดหรือความสนใจ
ของนักเรียน การสอนแบบจุดภาค การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น และโครงการ
ส่งเสริมสมรรถภาพการสอน

2. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นครูที่สอนวิชาภาษาไทยใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 7 และ 8
จากโรงเรียนจำนวน 29 โรงเรียน สุ่มอย่างง่ายโรงเรียนละประมาณ 8 คน รวมเป็น
กลุ่มตัวอย่างประชากร 230 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และผู้วิจัยได้หาความเที่ยงแล้วปรากฏว่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง = 0.72 และมีลักษณะดังนี้คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชากร มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ และเติมคำลงในช่องว่าง จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า จำนวน 17 ข้อ

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. ผู้วิจัยถือว่าการยอมรับนวัตกรรมการเรียนการสอนสามารถวัดได้จากการตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยถือว่าแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามที่มีคุณภาพใช้ได้

3. ผู้วิจัยถือว่าคำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถามเป็นความจริง ในด้านการยอมรับนวัตกรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาครูภาษาไทยเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอน

2. เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในการส่งเสริมการนำนวัตกรรมการเรียนการสอนมาใช้ในโรงเรียน

3. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาครูในหมวดวิชาอื่น ๆ เกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอน

คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย

1. การยอมรับ หมายถึง กระบวนการ 5 ขั้น ของ Rogers and Shoemaker (1971: 100-101) ซึ่งเป็นไปตามลำดับขั้นดังนี้คือ

ก. ขั้นรับทราบ (Awareness stage) หมายถึง ระยะเริ่มแรกที่บุคคลรับทราบว่ามีการนวัตกรรม แต่ยังไม่ทราบรายละเอียดของนวัตกรรม ถือว่าเป็นระดับ 1

ข. ขั้นสนใจ (Interest stage) หมายถึง ระยะที่บุคคลสนใจนวัตกรรมและแสวงหารายละเอียดเกี่ยวกับนวัตกรรมมากยิ่งขึ้น ถือว่าเป็นระดับ 2

ค. ขั้นประเมิน (Evaluation stage) หมายถึง ระยะที่บุคคลจะประเมินคุณค่าของนวัตกรรมนั้นโดยคำนึงถึงผลดีผลเสียของการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม ถือว่าเป็นระดับ 3

ง. ขั้นทดลองใช้ (Trial stage) หมายถึง การที่บุคคลนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ในวงจำกัดเพื่อประกอบการตัดสินใจว่าจะนำไปใช้อย่างเต็มที่ต่อไปหรือไม่ ถือว่าเป็นระดับ 4

จ. ขั้นยอมรับ (Adoption stage) หมายถึง การที่บุคคลตัดสินใจที่จะนำนวัตกรรมนั้นไปใช้อย่างเต็มที่ และในกรณีที่บุคคลใช้นวัตกรรมนั้นอยู่แล้วก็จัดว่าอยู่ในขั้นยอมรับนี้ด้วย ถือว่าเป็นระดับ 5

2. นวัตกรรมการเรียนการสอน หมายถึง แนวคิดใหม่ วิธีการใหม่ หรือสิ่งใหม่ที่น่ามาใช้เปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนภาษาไทยที่ทำอยู่เดิม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนการสอนภาษาไทยยิ่งขึ้น ทั้งนี้ แนวคิด วิธีการ หรือสิ่งที่เคยใช้มาแล้วในอดีต หากนำมาใช้ใหม่อย่างได้ผลก็ถือว่าเป็นนวัตกรรมด้วย

3. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 7 และ 8

4. ครูภาษาไทย หมายถึง ครูที่สอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 7 และ 8
5. ประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยน้อย หมายถึง สอนวิชาภาษาไทย ตั้งแต่ 1-5 ปี
6. ประสบการณ์ในการสอนภาษาไทยมาก หมายถึง สอนวิชาภาษาไทย ตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย